

Oponentský posudok na dizertačnú prácu

Autor dizertačnej práce:	Marcel Ištván
Názov dizertačnej práce:	Aplikácia textovo-optimalizačných techník a ich vplyv na adekvátne pochopenie textu
Obhajovaná v inštitúcii:	Univerzita Karlova v Prahe, Filozofická fakulta, Ústav germánskych štúdií
Študijný program:	Filológia
Študijný odbor:	Germánske jazyky a literatúry
Autorka oponentského posudku:	prof. PhDr. Mária Vajičková, CSc.

Autor Marcel Ištván v predkladanej dizertačnej práci **Aplikácia textovo-optimalizačných techník a ich vplyv na adekvátne pochopenie textu**, ktorá je napísaná po slovensky, si stanovil za cieľ hľadanie techník optimalizácie textov na zlepšenie ich pochopenia a na zlepšenie postojov čitateľov k textom. Výskumné otázky a ciele práce sú formulované jednoznačne, zrozumiteľne, logicky a jasne. Kompozícia práce je prehľadná, vyvážená, v potrebnom pomere je zastúpená teoretická a experimentálna časť. Práca obsahuje okrem vlastnej práce aj rámcové časti, a to abstrakt v slovenskom a anglickom jazyku, prehľadný obsah, pomerne rozsiahly záver a početné prílohy. Zoznam použitej literatúry je primeraný, obsahuje aktuálne vedecké pramene, s ktorými autor dizertačnej práce vhodne pracuje.

Vlastná práca je rozdelená do šiestich častí. V prvej časti stanovuje autor dizertačnej práce výskumné otázky, ciele práce a vysvetľuje niektoré všeobecnolingvistické pojmy, ako sú jazyk a reč, alebo pojmy čítanie s porozumením, čítanie v kontexte, interaktívny akčný model pre identifikáciu slov a pochopenie, konštrukcie mentálnych reprezentácií a pod., a formuluje hypotézy.

V druhej časti sa venuje otázkam z oblasti štylistiky a textovej lingvistiky, pričom vychádza zo slovenských, českých a holandských prameňov. Zaujímavé je sledovať porovnávanie vývinu týchto lingvistických disciplín v uvedených troch jazykových prostrediach. Po vymedzení niektorých potrebných všeobecnoštylistických pojmov, ako sú funkčné štýly (považujeme to za vhodné na určenie príslušnosti analyzovaných textov ku

konkrétne funkčnému štýlu: *inštrukcie na vyplnenie daňového priznania* ako reprezentant administratívneho štýlu a *návod na použitie digitálneho fotoaparátu* ako predstaviteľ náučného štýlu), sa venuje vybraným textovolingvistickým pojmom: najskôr pojmom organizácia textu, segmentácia textu, kohézia a koherencia, odseky a pod. a následne pojmom funkčná, referenčná a relačná analýza textu, lingvisticko-quantitatívna miera obťažnosti a grafická úprava a priestorová organizácia.

Potrebné je povedať, že autor dizertačnej práce vyberá vyššie uvedené lingvistické témy cielene, majúc na zreteli možnosť ich aplikácie pri analýze komunikátov použitých v experimente. Ani jedna teória nie je uvedená samoúčelne, ale každá je zdôvodnená a prepojená s experimentálnou časťou dizertačnej práce. Jednotlivé teórie porovnáva, zaujíma k nim stanovisko a zdôvodňuje ich miesto pri spracovaní témy a sledovaných cieľoch, čím vytvoril presvedčivú teoretickú základňu pre vlastný experiment.

V tretej až šiestej kapitole sa venuje vlastnému experimentu. Najskôr zdôvodňuje výber komunikátov v slovenčine a v holandčine, porovnáva ich a podrobuje ich funkčnej, referenčnej a relačnej analýze a analýze sémantickej náročnosti textu. Následne uvádza dva spôsoby „optimalizácie“ textu, ako hovorí na str. 64, a to dialogizáciu textu a maximálnu optimalizáciu textu. Na iných miestach používa na označenie cielenej úpravy textov aj pojem manipulácia, inde hovorí o variantoch. Označenie úpravy textu s cieľom jeho lepšieho porozumenia a získania pozitívneho vzťahu k nemu by si iste ešte zaslúžilo diskusiu, o.i. aj v súvislosti s negatívnou konotáciou slova manipulácia. Pred vlastným experimentom realizoval doktorand predbežnú skúšku, ktorú detailne opisuje a zdôvodňuje. Vlastný experiment následne dôsledne pripravil, vychádzajúc aj z výsledkov predbežnej skúšky. Zrealizoval a vyhodnotil ho podľa jednotlivých krokov a následne podrobil celkové výsledky kritickému záveru a poukázal na niektoré otvorené otázky.

Okrem kladov práce, ktoré už boli uvedené vyššie, možno uviesť ešte jej niektoré ďalšie pozitíva, a to: schopnosť abstrakcie, porovnávanie, jasné stanovenie cieľov a ich dôsledné sledovanie, neodbočovanie k nepodstatným súvislostiam, logická kompozícia práce, schopnosť formulovať postoje, schopnosť aplikácie teórie v praxi, jednoznačnosť vyhodnocovania výsledkov a stanovenie záverov a pod.

Nemôžeme si však nevšimnúť aj niektoré slabšie miesta práce, ktoré uvádzame ako podnet na ich vysvetlenie a na diskusiu počas obhajoby. Výhrady možno mať niekedy k nejednoznačnému a nejednotnému používaniu niektorých lingvistických odborných názvov, čo môže byť spôsobené nejednotnou terminológiou v jednotlivých národných vedeckých prameňoch, odlišnou obsadenosťou označenia v jednotlivých jazykoch alebo v texte tejto

dizertačnej práce jednoducho nedôslednosťou pri používaní odborných názvov na jednej strane a voľným označením vzťahov na strane druhej. Máme na mysli napríklad prácu s niektorými lexikálnosémantickými a textovolingvistickými pojmami. Pri referenčnej analýze textu sú použité na str. 28 veľmi výstižné pojmy *antecedent* a *referent*, ale na str. 35 sa používa pojem *odkazovanie* ... „*aké pojmy sa používajú na odkazovanie na iné pojmy*“. Podobne citujeme: „*Dôkladným preskúmaním textu sa odhalí „siet“ odkazov a slov, na ktoré sa odkazuje*“. Počas obhajoby by sa žiadalo zaujať jednoznačnejšie stanovisko k pojmom *antecedent*, *referent*, *pojem*, *sieť*, *odkazovanie* a pod. a na prípadné odlišné obsahové obsadenie niektorých pojmov v jednotlivých teóriách. Podobne si vyžaduje vysvetlenie používanie pojmu *derivácia* a potreba dať ju do súvislosti s pojmom *flexia* (vysvetlenie použitie slova *derivácia* na str. 56 a 59). Podobne by si zaslúžilo diskusiu použitie spojenia „*štýly domu*“ (str. 19), *štýly inštitúcie* (?), použitie označenia časti textu ako „*oddiel*“ o. i. aj v súvislosti s časťou dizertácie, v ktorej sa jej autor zaoberá segmentáciou textu a pod.

Na jednej strane text dizertačnej práce svedčí o schopnosti autora logicky, jednoznačne a výstižne vyjadriť svoje stanovisko, vymedziť pojmy a usúvzťažniť ich, ale na druhej strane čitateľa prekvapí (ne)používanie interpunkčných znamienok, nesprávne predložkové spojenia a dokonca nesprávny pravopis (predložky „s“ a „z“), čo je výsledkom nedôslednej záverečnej korektúry textu. Napriek uvedeným výhradám považujem dizertačnú prácu za veľmi zaujímavú a (okrem uvedených miest) za dôslednú analýzu textov a za prínos pri výskume parametrov, ktoré by mohli pri tvorbe vecných textov prispieť k tvorbe takých textov, ktoré sú jednoduchšie zrozumiteľné a ktoré v potrebných kontextoch zohľadňujú adresáta ako najdôležitejšieho textotvorného (štýlotvorného) činiteľa.

Dizertačnú prácu **Aplikácia textovo-optimalizačných techník a ich vplyv na adekvátne pochopenie textu** autora **Marcela Ištvána** predbežne klasifikujem známkou prospel a odporúčam ju na obhajobu.

Bratislava 02. 12. 2016

prof. PhDr. Mária Vajičková, CSc.